

PLEŚĆ (111) *vb impf*

e jasne; plotł z tekstów nie oznaczających ó.

inf pleść (12). ◇ *praes 1 sg* plotę (4), [plecę]. ◇ *2 sg* pleciesz (7). ◇ *3 sg* plecie (29). ◇ *2 pl* pleciecie (1). ◇ *3 pl* plotą (23). ◇ [1 *du* pleciewa *StatorGramm* Iv. ◇ 2 *du* plecietá *StatorGramm* Iv.] ◇ *praet 3 sg m* plotł (5). ◇ *3 pl m pers* pletli (4). ◇ *fut 3 sg m* będzie plotł (1). ◇ *imp 2 sg* pleć (10), pleci (1); pleć : pleci *RejKup* (6:1). ◇ *3 sg* niech, niechaj plecie (4). ◇ *2 pl* plećcie (1). ◇ *3 pl* niechaj plotą (1). ◇ *con 2 sg m* byś plotł (2). ◇ *3 sg m* by plotł (1). ◇ *3 pl m pers* by pletli (1). ◇ *impers praet* pleci(o)no (1). ◇ *con* by pleci(o)no (1). ◇ *part praes act* plotąc (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde także XVII – XVIII w.

1. Łączyć ze sobą włókna, pręty, sznury itp. elementy przekładając na przemian jeden przez drugi w celu otrzymania naczynia, płotu, sieci itp.; *nectere BartBydg, Mącz; plectere BartBydg, Cn; s(c)irpare, viere Mącz, Cn; contexere, implicare, texere Cn* (21) : *Plecto, punire, verberare, etc., vel ex virgis aliquid componere, plyesz BartBydg* 230b, 227; *Necto, Wiąże/ zaciągam/ łpinam/ zápinam/ plótę/ zwięzuyę wespółk. Mącz* 244a, 396b, 495d; [Dua(lis) Num(erus) Pleciewá/ Plecietá *StatorGramm* Iv; Plecę/ *Necto, vincio. Item, Nugor, gannio. Volck* Qqq4v].

pleść co (6): A iefli nieprzyjaciel wzamek dufa więcej/ Więc kofze pleść/ a knim się łzańcować co pręcey. Wał znolić/ przekop równać/ tłuc taranem muri *KochSat* C2; Ktorzy [więźniowie] w pęćiech chodzący/ robić im muśieli/ Gniazdá pletli *KmitaSpit* C6, C4v; [JanWróż 24]. *Cf pleść co czym, Zwroty.*

pleść co czym (1): Scirpo, Sitowiem nieco zwięzuyę albo plotę. *Mącz* 373c.

pleść z czego (1): [JanWróż 24 *cf Przysłowie*]. *Cf* »koszykipleść«.

[*Przysłowie*: áby [...] to wiedzieli/ żeć to iuż látá nie oné/ [...] które złotými albo tłuftými zwano/ [...] kiedy z kiełbas płoty pleciono/ á półciámi y gomołkami domy pobijano *JanWróż* 24.]

Zwroty: »koszyki [z czego] pleść« (1): *Carex, Ościłte ziele/ z którego pod czas kofziki plotą Mącz* 38c.

»pleść wieniec« (1): *Nectere coronam vel sertum, Plieść/ wić wieniec Mącz* 244a.

Przen (10) :

pleść co (6): ten fundáment gliniány [niezgodne i odmienne pisma]/ iedni łuli/ aádrudzy mięśłáli/ [...] á infzy iefzczé ná nim łwoie ogrodki y chłodniki y pletli y budowáli. *CzechEp* 235. *Cf pleść co z czego, »myśli pleść«, »wieniec pleść«.*

pleść co z czego (1): Wiedzą to dobrze drudzy/ iáko mię Wálenty Neotebel wyzywa: y iáko to co nigdy nie było przczyta. Ale iż ládá co plećie z kwiatkow tych ktorých tám y łám nie porządnie názbierał *CzechEp* *2v.

pleść komu (1): Poki zazdrości ná łwiece Nie ma/ iuż tym łzczęćcie plecie. *RejZwierc* 231v.

Zwroty: »myśli [o czym] pleść; [co] w myśli swej pleść« = *myśleć o czym* (1;1): Znać iż w máłey zacności tám [w rajú] człowiek ná łwiece/ Zwłászczá ktorý łwe myłli o nim máłnie plecie. *RejWiz* 179v; Widzę łzczyrá być próżność po włzytkim tym łwiece/ I co w myłli łwey człowiek záwždy ćicho plećie. *WisznTr* 9.

»w sidłach pleść« = *łowić w sidła* (1): Gdyż tá páni [Wenus] w sídłach plecie/ Kto iey lieći nie przefkoczy/ Pewnie oslepyon ná oczy *BielKom* E6.

»wieniec pleść« [w tym: z czego (1)] (2): O mátko moiá/ nierownoż to tego Wienćá plećiono: więcey że dáleko Człowiek fráfunkow czuie/ niłz rádości. *KochOdpr* Bv; A wy godziny piękne/ tu fię zwiedźcie/ Z tey rożey co dzień/ świeże wieńce plećcie. *KlonŻal* D2.

a) Przygotowywać, knuć (3) : Vítthá twoie obfithowały złością: á ięzyk twoy plotł zdrády [concinnabat dolos] *Leop Ps* 49/19; *BibRadz Ps* 49/19; Bo y ták iuż fiodmy rok tłuczeńz fie po świcie/ A ięzyk niewśtydliwy wśzytkę zdrádę plecie. *PudłDydo* B3.

2. [O torturowaniu: umieszczać w obracającym się kole [kogo]:

Zwrot: »w koło pleść«: bo ináczey [sędzia] byłby winien y duży y krwi iego [osqzonego]. Krwi/ iż go on/ á nie decret Sądowy zábija/ iáko gdyby práwo fkażało kogo w koło pleść/ á Sędzia by go ściąg kazał *SzczerbSpecSax* 174 (Linde).]

3. Mówić, zwłaszcza nieprawdę, głupstwa, zmyślać, głędzić, paplać; *nugari Calep, Cn; garrire Mqcz; blaterare, blatire, campas dicere, confingere, dormire, inaniter a. incondite a. percupide a. stulte loqui, ineptire, nugas agere a. blatire a. dicere a. garrire, somniare, tricas narrare Cn* (90) : Lecz iuż nie dzyw iż tak pleciefz ieftlis wśtyd ftraćila *RejJóz* E8, C8v, E; Niepleć oto Dyable glupy Kto iuż oth ciebie czo kupy. *RejKup* f2v; Lepiey czy Pjłfe Cyprian Niż ten pliecie Chłop/ albo Pan *RejKup* Xv, Cv, g7v, i5v, k3, k5 (11); Rzekł Abiron/ byś nie plotł lepiey miła plotko *RejWiz* 160v; *RejFig* Eev; [ta leśna potwora [= Satyr]] Przypomina wiek dawny, a ieśli nie plecie, Starfzego iako żywo nie było na fwiećie. *KochSat* ktv; W czymby fię też trzebá było dobrze pierwey obeyrzeć/ X.K. [...] A nie ták iáko pletli y plotą ludzie bezbożni/ bez wśtydu wśzelákiego ktorych widzę I. M. X.K woli naśládować: y onym fám przy tym nie bywfzy więcey niż prawdzie wierzyć *CzechEp* 406; [Volck Qqq4v].

pleść co [w tym: „co” (32)] (40): Czoć ta pleczé toc wśytko nicz. *RejKup* m8v, 12, y3v; *Mqcz* 244a; *CzechRozm* 73 marg, **3v; *SkarJedn* 13, 100; Bá wyrzy Cerberze bráćie Co to tám ktoś/ v drzwi plećie. *MWilKHist* D4v; *CzechEp* 172, 406 [2 r.]; *OrzJan* 85; Wyciągną go iák ftronę/ wywrocą łopátki: A on [torturowany] plećie y fwoie y cudze nieftátki. *KlonWor* 39. Cf Ze zdaniem dopełnieniowym, »co(ż) pleciesz«, Zwroty.

pleść o kim, o czym (12): *RejKup* k6v; *RejWiz* 37v; A przeth muśi tego iednego Boga fwego rozdzielonego ná fztuki wyznáć/ iáko Kálwin o thym rośćinaniu przeciwno nam plećie. *GrzegRóżn* B3; *Prot* C2v; Lekárze wiele o żołądku w człowiecze plotą/ powiedáiąc wiele o niedośtátkoch iego/ ledáby pieniądze wyludzáli *SienLek* 95; *Górndworz* G6v; O czym wśzytkim w tym tám kazániu niezbożnie/ bez boiáźni Bożey y wśtydu ludzkiego/ plećie *CzechEp* 173, 406; *PowodPr* 35; *KlonFlis* H4v; [Fałż przeto ieft/ co o tym przedwiecznym plotą. *BudArt* Q]. Cf pleść o czym przed kim; o czym z kim.

pleść o czym przed kim (1): Náuczę cię o tym Czepcu/ iáko będziefz miał pleść przed ludźmi potym. *PudłFr* 18.

pleść o czym z kim (1): Kiedy fpołecznie rádziem około obrony. [...] Ledwo fię vrádziło/ álić o tym Báby Plotą z sobą ná Rynku á zwáfzczá w Krákovie *Prot* C3v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikami: owo (1), tak (1), to (1); żeby, aby [= że] (8), iż, że (5), jakoby (1), zaimek względny (2)] (16): A iako plotą żeby [korzeń pokrzyku] był na podobieⁿstwo człowieka, toć ieft kłam á nigdy nieprawda *FalZioł* I 86d; Iuż tu wieczni kreż na świecie Każdy czo kto może plecie. *RejKup* b8; Powiedział mi że roskofz ná tym nędznym świecie/ Nalepřza nádewřzytko/ niech kto co chce plecie. *RejWiz* 36, 37v; Pátrz co plotą żydowie żeby Iezufa Bog Papieżem karác miał *CzechRozm* 73 marg [idem] **3v; [dawni heretykowie] toż mowili co też dzisieřjzych lat Heretykowie bárzo głupie y vpornie plotą: iákoby kořcioł Boży nie widomy być miał *SkarJedn* 13, 100; Heretyckiey potwa[r]zy Antoni S. nie wytrfał gdy pletli zeby z nimi trzymał *SkarŻyw* 57 marg; *CzechEp* 172, 221; Drudzy zaś miedzy nimi plotą/ iż iáko řyn ieft mnieřfzy niż oćiec/ tak Duch řwięty ieft mnieřfzy niż řyn. *ReszPrz* 88, 83; wyiáwřzyby owo co niektórzy plotą/ [...] żeby [cesarz turecki] z Węgier piérwéy do Niemiec vdác fie miał. *OrzJan* 85; *WujNT* 415, 496; [Luter] ná wielu mieřfc plecie: iż vmárli ták řpią [...] iż áni widzą/ áni czuią *SkarKaz* 384a.

W połączeniach tautologicznych typu „pleść mówiąc” (2): *RejKup* k7v; A ták niechay nie plotą haeretycy/ mówiąc żeby Anániařz y Sáphirá tylko dla kłamřtwá/ łákomřtwá/ ábo pokrytořci/ á nie dla zgwałćenia řlubu y řwiętokradźřtwá pokaráni byli. *WujNT* 415.

W połączeniu szeregowym (1): Więc on niezbędný ořzuft twierdzi zá rzecz iřtą/ Ze widźiał włáfnym okiem Dźiewicę przeczyřtą; [...] Więc plećie/ bredźi/ mata *KlonWor* 47.

W przeciwstawieniu: »milczec ... leda co pleść« (1): Przeto że řtárfzy milczą gđdzie mowić fie gđdzi/ Drudzy ledá co plotą iáko ludzie młodzi. *Prot* A2v.

Frazy: »co(ż) (wřdy a. to) plecie(s), co pleciecie?« (4:1): *RejKup* g8v; Coż wřdy plećieřz/ my Zakon/ álbo Krolá w Polřzce řtráćić chcemy? *OrzRozm* B; *OrzQuin* Z4v; A on im mowil: co plećiećie: czynćie co wam kazano/ niewidźicie te^{go} co ia widzę. *SkarŻyw* 329; *WyprPl* C.

»jako plotą« (1): *FalZioł* I 86d; [pokrzyk] w ogrodźiech kořztownych rořřie/ á nie pod řzubienicą/ iáko fáłřzywi ludzie plotą *SienLek* 199; *SkarŻyw* 92; *CzechEp* 406; *SkarKaz* 208a, 348b; ořmy [wysep] Lęłki nádaży k nam. Tám (iáko plotą) řzátáńřka robotá/ Piekiele wrotá. *KlonFlis* G2v.

Zwroty: »pleść leda (a. lada) co« = *nugas garrire Mącz*; *nugari Calep* [szyk zmienny] (14): *Rejřóz* C6v; *RejKup* t3v; *BielKom* E3; *RejZwierz* 35v; Potym názáiutrz duch zły od Bogá opętał Saulá/ y plotł ledá co [prophetabař] w domu řwym *BibRadz* 1.Reg 18/10; *Mącz* 142c, 252d; *Prot* A2v; Idź á nie plec ledá czego/ gđyż nie rozumieřz řwiętemu Bořtwu memu. *RejPos* 206v, 206v; *SkarJedn* 232; *CzechEp* *2v, 387; *Calep* 707a.

»pleść sam nie wiedzieć co« [szyk zmienny] (4): *RejKup* b7; *KrowObr* 181v; á gđy go řpyta gđdzie ieft Egipt máły/ będzie plotł řam niewie co *BielKron* 262; *CzechRozm* 134v; [O plotko niewstydlivy/ plećieřz řam niewieřz co *ŁaszczOkulary* B2].

»plotki, klatki pleść« (1:1): *RejKup* c7v; Małżeńřtwá też yedno s cnotliwą/ y z dobrego domu/ y o ktoreyby řadnych řymow nyetworzono/ [...] álbo klatek nye plecyono/ áby nieřtaczał. *GliczKsiąż* Bv; [řádczey wolá řzczyre plotki pleść/ niżli řzczyřą á prořtą prawdę iářnie wyznác. *PiotrGonTrzech* 9v].

»nie do rzeczy pleść« (1): A wřzáłci by mieř drugi muřiał bárzo prořić/ Bym go řłuchał/ kiedy co nie do rzeczy plećie/ Bo mieř wřtyd błáznów řłuchać ná tym nędznym řwiećie. *PudłFr* 26.

»pleść trzy po trzy, [dwie po trzy]« (1): Nectere aliud ex alio, Iednę rzecz z drugiey pleść. Pleść trzy po trzy rozmáycie bywa mowiono. *Mqcz* 244a; [Nie z łáfkąbyś odźzedł od Krolá: gdybyś plotł dwie po trzy *HerbNauka* b3v (*Linde*)].

Szeregi: »pleść, mowić« (1): Nugiger, Plotká/ który ládá co plecie/ Ládá co mówi. *Mqcz* 252d.

»powiedać i pleść« (1): iako thy powiedařz y plećiefz/ á łam niewiefz co/ hánbiąc y łromocąc vrząd Kápłáńłki Syna Bożego wietzny. *KrowObr* 181v.

W przen (1) :

Przysłowie: Bowiem káżdą łkrytą myłł łnádnie wyda mowá/ Gdyż zázždy gębá plecie o czym myłłi głowá. *RejWiz* 6v.

Synonimy: 1. wić; 3. *bajać, blegotać, klecić, klekotać, klektać, plapać, świergotać.*

Formacje współrdzenne: *napleść, napleść się, odpleść, opleść, opleść się, pleść się, popleść, popleść się, przepleść, przypleść, rozpleść, spleść, spleść się, upleść, upleść się, wpleść, wpleść się, wypleść, wypleść się, zapleść, zapleść się; naplatać, oplatać, oplatać się, podplatać, powpletać, przeplatać, przyplątać, przyplątać się, rozplatać, splatać, wplatać, wypletać, zaplatać, oplatować, przeplatować; odpletywać, wypletywać.*

Cf **PLECIENIE, PLECIONY, [PLETOMOWCA], PLOTĄCY, ROZNOPLOTNY**

LW